Leergang van Geschiedenis voor het Middelbaar Onderwijs

ATLAS
DER GESCHIEDENIS
MET TABELLEN

DOOR

JULES ROLAND

LEERAAR AAN DE RIJKS MIDDELBARE SCHOOL, TE NAMEN

DERDE DEEL :
GESCHIEDENIS VAN BELGIË

NAMEN

Boekhandel van Ad. Wesmael-Charlier, uitgever, IJzerstraat, 53

—

1894

PRIJS : [illegible]

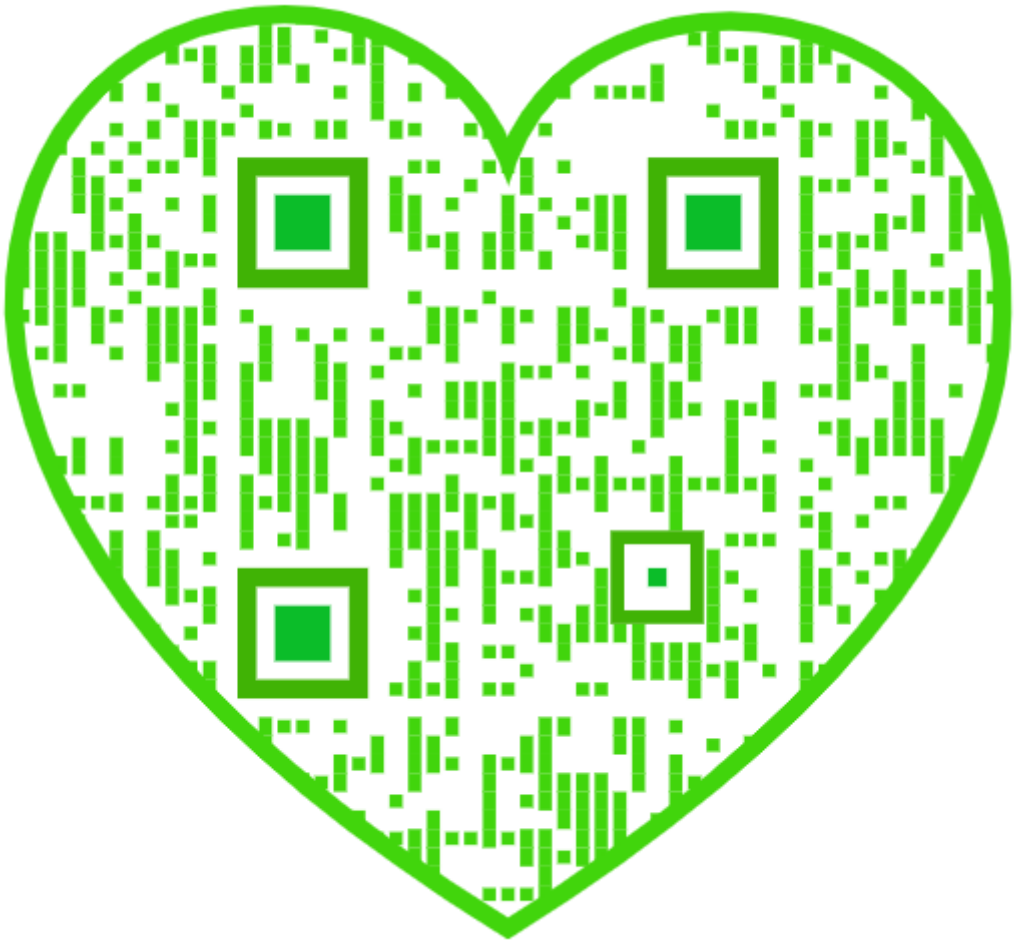

COURS COMPLET DE GÉOGRAPHIE

A L'USAGE DE L'ENSEIGNEMENT PRIMAIRE

par J. ROLAND

Ouvrage approuvé par le Gouvernement et couronné par l'Académie royale de Belgique.

Atlas, Manuels et Cahiers cartographiques

COMPOSANT LA MÉTHODE COMPLÈTE POUR TOUS LES DEGRÉS DE L'ENSEIGNEMENT :

Atlas et Manuels. | *Cahiers cartographiques.*

A. — DEGRÉ INFÉRIEUR.

Cartographie n° 1. — *La Commune.* — Cahier destiné à l'étude de la commune sous les rapports suivants : Bornes et Hameaux; — les Eaux; — Voies de communication; — Productions naturelles; — Industrie et Commerce; — Administration; — le Canton. — Prix : 0,10

B. — DEGRÉ MOYEN.

Atlas-Manuel du deuxième degré. — 14 belles cartes coloriées avec texte correspondant en regard, et explication de la méthode cartographique. 0,60

Atlas-Manuel de la prov. de Liège. 0,50
» » » **Namur.** 0,50
» » » **Hainaut.** 0,50

N. B. — *Les atlas des autres provinces paraîtront prochainement.*

Cartographie n° 2. — *Le Canton.* — Prix : 0,10
Cartographie n° 3. — *L'Arrondissement.* 0,10
Cartographie n° 4. — *La Terre, l'Europe, la Belgique.* — 14 cartes correspondant à celles de l'Atlas-Manuel, avec quadrillé en regard. — Prix : . . . 0,30
Cartographie n° 5. — *La Province natale.* — Chaque province comprend les 9 cartes suivantes, avec quadrillé en regard :

1. Limites : tracé de la carte.
2. Cours d'eau.
3. Aspect général.
4. Productions naturelles.
5. Industrie et Commerce.
6. Chemins de fer.
7. Divisions judiciaires.
8. Divisions administratives.
9. Carte générale.

Prix du cahier pour chaque province. . . . 0,20

C. — DEGRÉ SUPÉRIEUR.

Atlas-Manuel de Géographie, renfermant 32 belles cartes coloriées avec texte en regard des cartes. — Prix : 1,25

Atlas de Géographie. — 32 cartes. . 1,00

Géographie illustrée. — 150 pages, avec figures dans le texte. — Prix : 0,75

Cartographie n° 6. — *La Belgique et les Provinces.* — 17 cartes avec quadrillé en regard. — Prix : 0,40

1. Belgique : tracé de la carte.
2. Belgique : aspect général.
3. Belg. : bassins généraux.
4. Belg. : cours d'eau.
5. Belg. : régions et productions naturelles.
6. Belg. : industrie et comm.
7. Belg. : chemins de fer.
8. Belg. : divisions politiq.
9 à 17. Cartes des provinces belges.

Cartographie n° 7. — *L'Europe et les parties du monde.* — 19 cartes avec quadrillé en regard. 0.50

1. Europe physique.
2. Europe politique.
3. France.
4. Allemagne.
5. Hollande.
6. Iles Britanniques.
7. Suède, Norwège, Danemark.
8. Russie.
9. Autriche-Hongrie.
10. Suisse.
11. Péninsule des Balkans.
12. Italie.
13. Espagne et Portugal.
14. Asie.
15. Afrique.
16. Le Congo.
17. Amérique septentrle.
18. Amérique méridionale.
19. Océanie.

N. B. — Tous les Atlas, Manuels et Cahiers cartographiques du *Cours de Géographie* par J. Roland existent en **français** et en **flamand**. — Tous sont composés dans le même format : celui des cartes ci-jointes.

Leergang van Geschiedenis voor het Middelbaar Onderwijs

ATLAS
DER GESCHIEDENIS
MET TABELLEN

DOOR

JULES ROLAND

LEERAAR AAN DE RIJKS MIDDELBARE SCHOOL, TE NAMEN

DERDE DEEL :

1. Oud-België.
2. België onder de Romeinen.
3. België onder de Merovingers.
4. België onder de Karolingers.
5. België onder het Leenstelsel.
6. België in het tijdperk der gemeenten.
7. België onder het Huis van Boergondië.
8. België onder Karel V.
9. De Spaansche Nederlanden.
10. De Oostenrijksche Nederlanden.
11. België onder de Fransche overheersching.
12. Het Koninkrijk der Nederlanden.
13. Het Koninkrijk België.
14. Algemeene geschiedkundige kaart van België.
15-16. Algemeen overzicht van de geschiedenis van België.

Door de Regeering aangenomen voor het Normaal en het Middelbaar Onderwijs.

EIGENDOM. — Alle exemplaren zijn geteekend door den schrijver.

NAMEN

Boekhandel van Ad. Wesmael-Charlier, uitgever, IJzerstraat, 53

OUD-BELGIË.

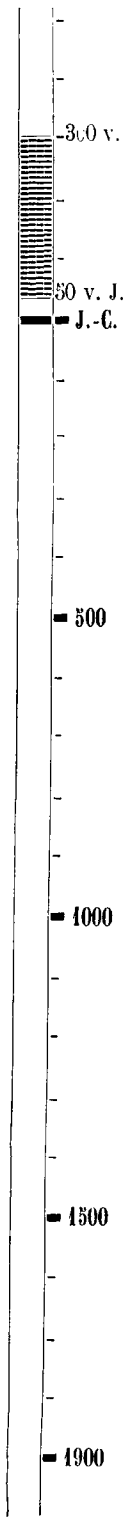

OVERZICHT.

1. Oud-België.
2. Zijne bewoners.
   - *a)* Voorhistorisch tijdperk.
   - *b)* De Belgen.

I. Oud-België.

Grenzen : Noord Zee, Kanaal, Seine, Marne, Rijn.
3 groote verdeelingen : het *laagland;* — de *hoogvlakten;* — de *Ardennen*.

Het Laagland.
- Zee en Schelde : overstroomingen.
- Vlaanderen en Kempen : moerassen.
- Dieren : reigers, ooievaars.
- Waterplanten : riet, biezen, wilgen.

De hoogvlakten.
- Golvend terrein.
- Vruchtbare bodem : Henegouwen, Brabant en Luik.

De Ardennen.
- Rotsen : leibanken.
- Rivieren met hooge oevers.
- Wouden.
  - Woudboomen : eik, beuk, enz.
  - Dieren. Wolf, wild zwijn, hert. Beer, woudstier, rendier, enz.

II. Zijne bewoners.

A. — *Voorhistorisch tijdvak.*

Groote dieren.
- Mammouth, neushoorn, rendier.
- Maasdal.
- Omstreken van Antwerpen.

Grotten.
- Eerste woningen.
- Maas, Lesse, Molignée.
- Vuursteen; beenderen; begraafplaatsen.

Zeden.
- Wapens : bijlen, pijlen, messen.
- Voedsel.
  - Rauw vleesch; merg; bloed.
  - Visch; honing.
  - Wortels; wilde vruchten.
- Kleeding : Dierenvellen.
- Sieraden : Halssnoeren en armbanden.

Tijdperken.
- Ruwe steen.
- Gepolijste steen.
- Brons.
- IJzer.

B. — *De Belgen.*

Oorsprong : Germanië IIIde eeuw vóór J.-C.

Woningen.
- Kegelvormige hutten : klei, ruwe steenen.
- Huisdieren : varkens, schapen, ganzen.
- Tuinen.
  - Palmhagen; groenten; boonen.
  - Vruchten : appelen, kersen.

Nijverheid.
- Brood, bier, mede.
- Wollen stoffen; verf : kleederen.
- Steengroeven; zout, schepen, mergel.
- Jacht en visscherij.

Godsdienst.
- Geloof : goden, ijzerkruid, gewijde marentakken.
- Priesters.
  - *barden :* krijgszangen.
  - *druiden :* hunne leer.
- Plechtigheden : open plekken in de bosschen, druïdensteenen.

Bevolking : 4 klassen.

Stammen.
- *Nerviërs :* Henegouwen en Brabant.
- *Menapiërs* en *Morinnen :* Vlaanderen.
- *Aduatieken :* Namen.
- *Eburonen :* Luik en Limburg.
- *Trevieren :* Luxemburg. *Condruzen* en *Pemanen*.

BELGIË ONDER DE ROMEINEN.

Ad. Wesmael-Charlier, uitgever, Namen.

Jules Roland, teek.

Ad Wesmael-Charlier, uitgever, Namen

Jules Roland teek

BELGIE ONDER DE ROMEINEN.

B
50 v. J.-C.
J.-C. : Jaar 1.
406
500
1000
1500
1900

OVERZICHT.
1. Verovering van België.
2. België onder de Romeinen.

I. Verovering van België.

Jaar 59.
- Bezittingen der Romeinen in Gallië.
- Komst van Cesar : afzonderlijke stammen.

1° De Nerviërs.
- Kamp aan de Samber.
- *Boduognat* : hardnekkige strijd.
- Nederlaag der Nerviërs : 57 vóór J.-C.

2° De Aduatieken.
- Tocht der Aduatieken.
- Terugtocht : sterkte bij Namen.
- Beleg : nederlaag der Aduatieken.

3° De Menapiërs.
- Moeilijk terrein : bosschen en moerassen.
- Hinderlagen : kreupelhout.
- Wegen : opeengestapelde boomstammen.
- Boschbranden.
- Regens : terugtocht van Cesar.
- De Menapiërs *de vrije bondgenooten der Romeinen*.

4° De Trevieren.
- Romeinsch kamp bij de Maas.
- *Induciomar;* krijgslist : zijn dood.
- Onderwerping der Trevieren.

5° De Eburonen.
- Opstand in België.
- Ambiorix : krijgslist; holle weg.
- Het Romeinsch garnizoen vernietigd.
- Wraak van Cesar:
  - De oogst vernield.
  - De Eburonen omgebracht.
  - Ambiorix op de vlucht : zijn dood.

Jaar 50.
- Onderwerping van België.
- Cesars woorden : hulde aan den moed der Belgen.

II. België onder de Romeinen.

Nieuwe stammen.
- 1° De *Tongeren.*
  - Overschot der Eburonen.
  - De stad Tongeren.
- 2° De *Taxandriërs :* Taxandrië of de Kempen : *taxisboomen.*

Romeinsche wegen en villa's.
- Middelpunt : Bavai.
- Groote Romeinsche heerbaan : Bavai naar Maastricht.
- De Romeinsche steden : Bavai, Tongeren, Trier, enz.
- Villa 's : bouwvallen.

Godsdienst.
- Opeenvolgende godsdiensten : druïdendom, heidendom, christendom.
- Het jaar 250 : eerste christenzendelingen.

Taal.
- Latijnsche taal.
- Wijzigingen.
- Waalsch; oudfransch.

De Barbaren.
- Oorsprong : Germanië.
- Overtocht van den Rijn.
- Plundering der Romeinsche steden en villa 's.
- Val van het Romeinsche rijk.
- *Stichting van het rijk der Franken.*

BELGIË ONDER DE MEROVINGERS.

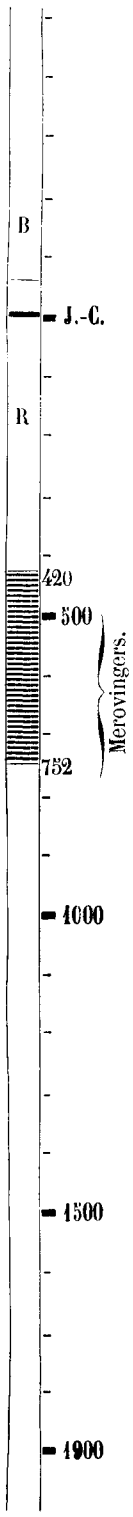

OVERZICHT.
1. De Merovingers.
2. België onder de Franken.

I. Merovingers.

De Franken.
- Afkomst : Rijnoevers.
- *Salische* en *Ripuarische Franken.*
- Voortgang : Sala; — Taxandrië; — Somme.

Klodio.
- Doornik, hoofdstad.

Merovig.
- S. bij Châlons-sur-Marne, 451.
- Stamhuis der *Merovingers.*

Klovis.
- Troonsbeklimming : 481.
- Plan : verovering van geheel Gallië.
- Volken : Franken; — Romeinen; — Boergondiërs; — Westgoten.
- Veroveringen.
  - 1° *Romeinen;* Siagrius; Soissons : 486.
  - 2° *Alemannen;* Tolbiac : 496.
  - Doop van Klovis : 497.
  - 3° *Boergondiërs;* Dijon : 500.
  - 4° *Westgoten;* Alarik, Vouillé : 507.
  - *Frankische stammen.*
- Rijk der Franken : hoofdstad Parijs.
- Dood van Klovis : 511.

Zijne opvolgers. — Zie hieronder : *Staatkundige toestand.*

II. België onder de Franken.

1° Natuurkundige toestand.
- *a)* Laagvlakte : Brugge, Gent, Antwerpen.
- *b)* Hoog-België : wouden; Luik; Namen.
- *c)* Hoogvlakten : vruchtbare grond, rijke domeinen.

2° Maatschappelijke toestand.
- *a) Veroveraars :* Frankische heeren.
- *b) Overwonnenen :* lijfeigenschap.

3° Godsdienstige toestand.
- Bekeering van Klovis : vorderingen van het christendom.
- Zendelingen : in Vlaanderen; — in de Ardennen.
- Kapellen : oorsprong der dorpen.
- Kloosters : oorsprong der steden : Bergen, Andenne, enz.

4° Staatkundige toestand.
- Verdeeling van het rijk van Klovis.
- Neustrië en Austrasië.
- De *vadsige koningen.*
- De *hofmeiers.*

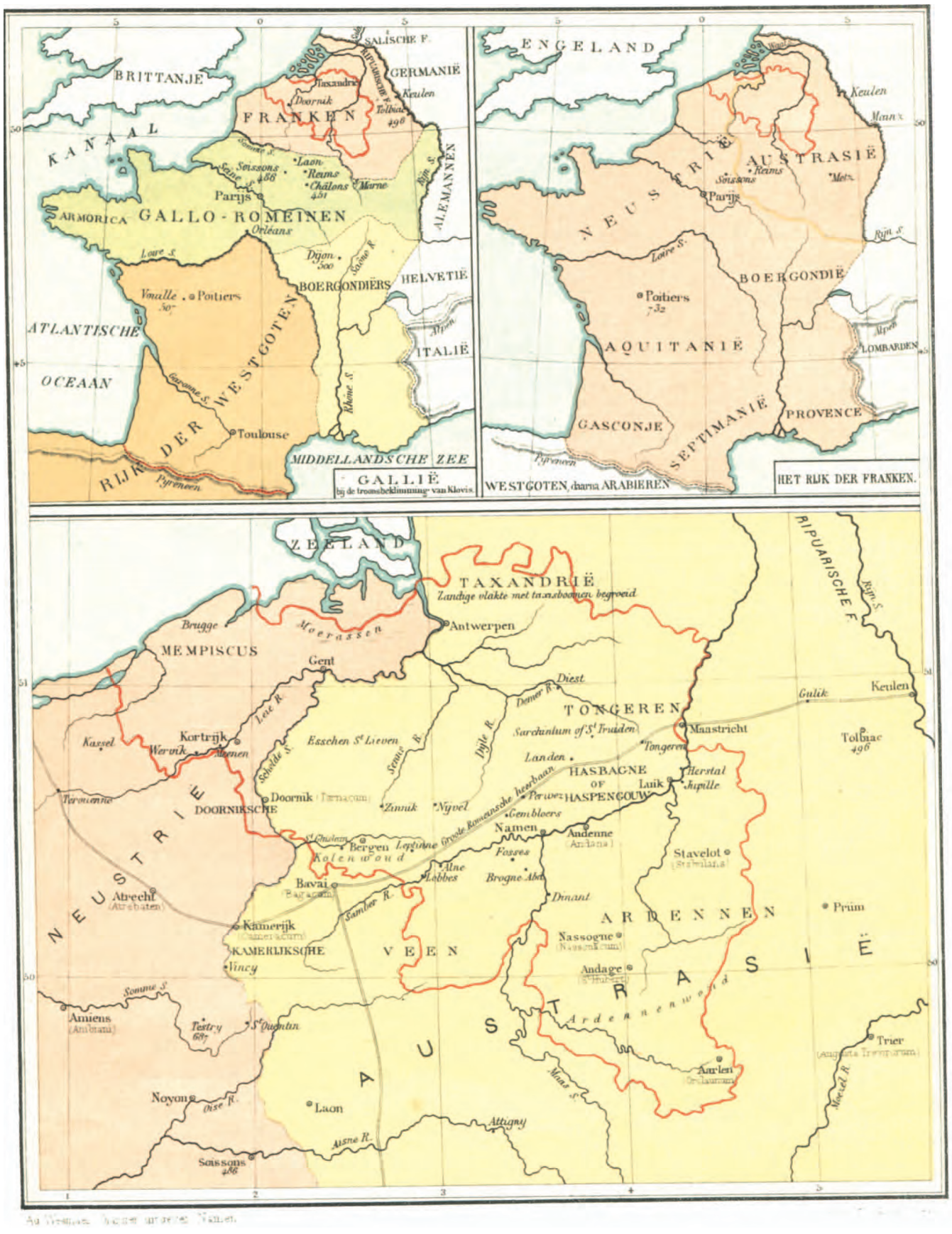
BRITTANJE
KANAAL
ATLANTISCHE OCEAAN
SALISCHE F.
RIPUARISCHE F.
GERMANIË
FRANKEN
Taxandrie
Doornik
Keulen
Tolbiac 496
ALEMANNEN
Laon
Reims
Soissons 486
Châlons 451
Marne
Parijs
ARMORICA
GALLO-ROMEINEN
Orléans
Loire R.
Dijon 500
Seine R.
BOERGONDIËRS
HELVETIË
Vouille 507
Poitiers
ITALIË
Rhone R.
RIJK DER WESTGOTEN
Garonne R.
Toulouse
Pyreneen
MIDDELLANDSCHE ZEE
GALLIË
bij de troonsbeklimming van Klovis
ENGELAND
Keulen
Mainz
AUSTRASIË
Soissons
Reims
Metz
Parijs
NEUSTRIË
Rijn R.
Loire R.
BOERGONDIË
Poitiers 732
Alpen
LOMBARDEN
AQUITANIË
GASCONJE
SEPTIMANIË
PROVENCE
Pyreneen
WESTGOTEN, daarin ARABIEREN
HET RIJK DER FRANKEN
ZEELAND
TAXANDRIË
Landige vlakte met taxusbomen begroeid
RIPUARISCHE F.
Rijn R.
Brugge
Moerassen
Antwerpen
MEMPISCUS
Gent
Diest
Demer R.
Gulik
Keulen
TONGEREN
Kortrijk
Kassel
Wervik
Leie R.
Esschen St Lieven
Schelde R.
Senne R.
Dijle R.
Sarchanium of St Truiden
Maastricht
Tongeren
Landen
Tolbiac 496
HASBAGNE OF HASPENGOUW
Herstal
Luik
Jupille
Doornik (Turnacum)
Zinnik
Nijvel
Perwez
Gembloers
Tenremonde
DOORNIKSCHE
Namen
Andenne (Andana)
Leffinne
Groote Romeinsche heerbaan
Bergen
Kolenwoud
Fosses
Stavelot (Stabulaus)
Ilne
Lobbes
Brogne Abt
Bavai (Bagacum)
Dinant
Abrecht (Atrebaten)
Samber R.
ARDENNEN
Prüm
Kamerijk (Camaracum)
KAMERIJKSCHE VEEN
Nassogne (Nassonium)
Vincy
Andage (St Hubert)
Ardennenwald
Somme R.
Amiens (Ambiani)
Textry 687
St Quentin
AUSTRASIË
Trier (Augusta Treverorum)
Aarlen (Orolaunum)
Noyon
Oise R.
Laon
Maas R.
Moezel R.
Attigny
Aisne R.
Soissons 486

4. BELGIË ONDER DE KAROLINGERS.

Ad. Wesmael-Charlier, uitgever, Namen.

BELGIË ONDER DE KAROLINGERS.

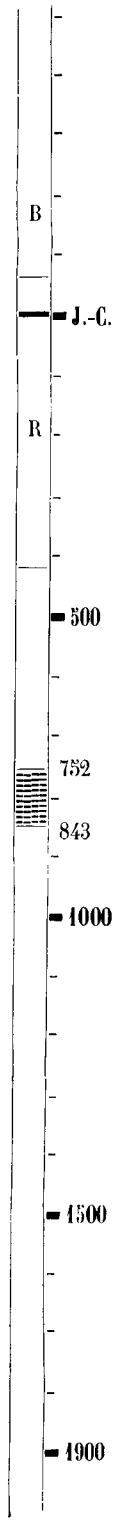

OVERZICHT.
1. De eerste Karolingers.
2. Karel de Groote.
3. Verdeeling van het Rijk.

I. De eerste Karolingers.

A. Pepijn van Landen.
- Kasteel van Landen.
- Overwinning op de Friezen.
- Hofmeier : 622.

B. Pepijn van Herstal.
- Woonplaats : land van Luik.
- S. bij Testrij : 687.
- Moord van St Lambertus.

C. Karel Martel.
- Zijne eerste overwinningen.
- De Arabieren : hun rijk.
- Slag bij Poitiers : 732.
- Macht van Karel Martel.
- Zijn dood : 741.

D. Pepijn de Korte.
- Eenig hofmeier.
- Pepijn tot koning uitgeroepen : 752.
- Tocht naar Italië.
- De Pauselijke Staten : 756.
- Dood van Pepijn : 768.
- Opvolger : *Karel de Groote*.

II. — Karel de Groote.

- Zijne geboorte : 742.
- Zijne troonsbeklimming : 768.
- Eenig koning der Franken : 771.

I. — Zijne veroveringen.
- 1° *Saksers :* 33 jaren oorlog.
- 2° *Lombarden :* Didier; Milaan.
- 3° *Arabieren :* Roncevaux.
- 4° *Beieren; Avaren :* ring.
- 5° *Slaven* en *Denen*.

- Zijn keizerrijk : grenzen *(zie de kaart)*.
- Zijne kroning : Rome, 800.

II. — Zijne instellingen.
- De *Capitularièn :* godsoordeelen.
- De ambtenaren.
  - Plaatselijke : hert., grav., honderdmannen.
  - Opzieners : *zendgraven* (missi dominici).
- De scholen.
  - Algemeene onwetendheid.
  - Stichting en bezoek van scholen : Alcuinus.

- Zijn dood : Aken : 814.

Lodewijk de Vrome.
- Zijne oproerige zonen.
- Zijn dood : Mainz, 840.

III. Verdeeling van het Keizerrijk.

- Binnenlandsche oorlogen : 840-843.
- Verdrag van Verdun : 843.

Drie Rijken.
- 1° *Frankrijk :* Karel de Kale; grenzen *(kaart)*.
- 2° *Germanië :* Lodewijk de Duitscher; id.
- 3° *Tusschenrijk :* Lotharius; id.

In België.
- *Vlaanderen :* aan Frankrijk.
- *Lotharingen.*
  - Gebied.
  - Verdeeling in 959 : *Opper-Lothar.* / *Neder-Lothar.*

De Noormannen.
- Afkomst.
- Zeden : plunderingen; lichte schepen.
- In België : rivieren.
- In Frankrijk : *Normandië*.

BELGIË ONDER HET LEENSTELSEL.

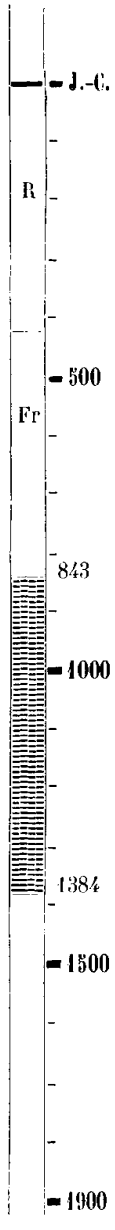

I. — Het Leenstelsel.

Oorsprong.
- Verdeeling van het rijk van Karel den Groote.
- Onderverdeeling der rijken.
- Landerijen in leen gegeven.
- Erfelijkheid der leenen : 877.

Inrichting.
- Het leen; de leenheer; de vazal of leenman.
- Het *leenverdrag* : verbintenis tusschen leenheer en vazal.
- De *hulde* van den leenman aan zijnen leenheer.
- De *investituur* of beleening.
- Rechten en verplichtingen van ieder.

Kasteelen.
- Ligging : top der rotsen; dalen.
- Muren : *uitkijk*.
- Ophaalbrug; slotplein.
- Ridderzaal : trofeeën.
- Vergeethoeken.

De heeren.
- Afgezonderd leven op het kasteel.
- Winter : Vereeniging in de ridderzaal. / Jacht : valk.
- Zomer : steekspelen.
- De *ridderschap*.

De lijfeigenen.
- Hutten aan den voet van het kasteel.
- *Eigendom* van den heer.
- Behoorden tot den grond.
- Cijnsplichtig en heerendienstplichtig.

Het platte land.
- Om de dorpen : onbeduidende landbouw.
- Onbebouwde streken : wouden, heiden.
- Overstroomde rivieren : moerassen.
- Bruggen en wegen zeldzaam : reizen gevaarlijk.

De steden.
- Nauwe en ongezonde straten.
- Muren en grachten.
- Branden; misdaden.

Openbare rampen.
- 1° Hongersnood : oorzaken.
- 2° Ziekten. Pest. / Melaatschheid : *leprozenhuizen*.
- 3° Voortdurende oorlogen.

Popingen ten gunste van den vrede.
- 1° Vredewet of *Godsvrede*.
- 2° Bank van vrede : Luik, 1082.
- 3° Vrede van Atrecht of Ieperen.

II. — De leenen van België *a)* Vlaanderen. *b)* Lotharingen.

A. — *Vlaanderen.*

Oorsprong.
- Leen van de kroon van Frankrijk.
- Zuidelijk deel : Artois.

Boudewijn de IJzeren.
- Zijn huwelijk : Judith.
- De Noormannen.

Boudewijn met den Baard.
- Vlaamsche militie.
- Keizerlijk Vlaanderen.

Boudewijn V.
- 1ste vereeniging van Vlaanderen en Henegouwen, 1056.

Boudewijn VI, van Bergen.
- Rust in het land.
- Keur van Gerardsbergen, 1068.

Robert de Fries.
- Scheiding der twee graafschappen : 1070.
- Oorlog met Richildis : *Mortes-Haies*.

Robert II.
- 1ste kruistocht.

B. — *Lotharingen.*

I. — Koninkrijk.
- Grondgebied en naam.
- De *pagi* : Haspengouw, Lomme, enz
- Zwentibold, koning.
- Hertogdom : Reinier Langhals, 912.

II. — Hertogdom.
- Reinier : de Noormannen; Rollo.
- Gijsbrecht.
- Bruno : twee hertogdommen, 959 : *Lothrijk* en *Lorreinen*.

III. — Lothrijk.
- Karel van Frankrijk te Brussel.
- Gothelo de Groote : hongersnood.
- Godfried de Bultenaar.
- Godfried van Bouillon.
- Godfried met den Baard, laatste hertog : 1106.

IV. — Afzonderlijke Staten.
- 1° *Brabant*. Graafschap Leuven. / De drie Godfrieds.
- 2° *Henegouwen*. Reinier Langhals. — Richildis. / Boudewijn de Bouwer.
- 3° *Luik*. Notger.
- 4° *Namen*. Hendrik de Blinde. / De koeoorlog.
- 5° *Luxemburg*. Het huis van Ardennen.
- 6° *Limburg*. Vereenigd met Brabant.

Ad. Wesmael-Charlier uitgever Namen. Jules Roland sculp.

Ad Wesmael-Charlier uitgever Namen

Jules Rolland teek.

DE KRUISTOCHTEN. — DE GEMEENTEN.

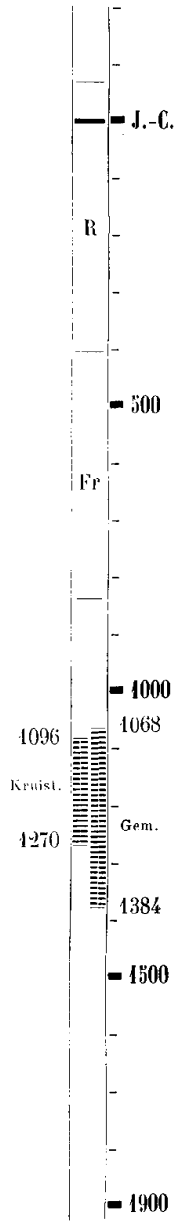

DE KRUISTOCHTEN.

A. — Oorzaken.
- Vervolging der Christenen.
- Tocht der Turken naar Europa.
- Prediking van Peter den Kluizenaar.
- Kerkvergadering van Clermont.
- Eene ontelbare menigte beantwoordt den oproep.
- Kruis : *Kruisvaarders; Kruistochten.*

B. — 1ste Kruistocht.
- Godfried van Bouillon, hertog van Lothrijk (Lotharingen).
- Tocht.
  - Twee wegen : Konstantinopel.
  - Nicea; Dorylaeüm; Antiochië.
  - Beleg van Jeruzalem.
  - Inneming der stad : 1099.
- Koninkrijk Jeruzalem.
  - Godfried, koning van Jeruzalem.
  - De *Assisen van Jeruzalem.*
  - Dood van Godfried : 1100,
  - Palestina aan de christenen ontnomen.
- Terugkomst : *Vrouwkensavond.*

C. — 2de en 3de Kruistocht.
- 2de : Diederik van den Elzas.
- 3de
  - De *Saladinsche tienden.*
  - Vorsten : Frankrijk, Engeland, Duitschland.
  - Filips van den Elzas, graaf van Vlaanderen.
  - Beleg van Ptolemaïs.
  - Wapen van Vlaanderen.

D. — 4de Kruistocht.
- Boudewijn van Konstantinopel, graaf van Vlaanderen en Henegouwen.
- Tocht.
  - Venetië.
  - Inneming van Konstantinopel : 1204.
  - Boudewijn, Keizer.
  - Tocht naar Boelgarije.
  - Dood van Boudewijn : 1205.

E. — Invloed en gevolgen.
- Aandeel der Belgen aan de Kruistochten.
- Het hoofddoel niet bereikt.
- Verkeer tusschen de christenvolken.
- Handel : havens der Middellandsche Zee.
- Nijverheid.
  - Glas, spiegels, stoffen.
  - Windmolens, moerbeiboom.
- Wapenschilden : familienamen.
- Vrijheid der lijfeigenen.
- Gevolgen.
  - Het leenstelsel verzwakt.
  - *Opkomst der gemeenten.*

DE GEMEENTEN.

Overzicht.
- I. — Inrichting der gemeenten.
- II. — Vorsten, die hunne ontwikkeling begunstigd hebben.
- III — Strijd der Vlaamsche gemeenten.

(Zie hierachter kaart 6b en 6c.)

I. — Inrichting der Gemeenten.

A. — Oorsprong.
- De gilden *(geld).*
- Ambachtslieden door den *burg* beschermd.
- De Kruistochten.

B. — Gemeentevrijheden.
- De *Keuren.*
- Voornaamste vrijheden der burgers.
- Vergelijking : lijfeigenen, burgers.

C. — Overheden.
- Bevolking : twee groote standen.
- De baljuw of schout, vertegenwoordiger van den heer.
- De schepenen.
- De raad der gemeente.

D. — Zinnebeelden.
- Zegel.
- Gemeentekas.
- Vaandel.
- Gebouwen.
  - Stadhuis. — Hallen.
  - Belfort : Klok; ijzeren kist.

E. — Vereenigingen.
- Krijgsgilden.
  - *Broederschappen.*
  - Oefeningen : boog, kruisboog, *goedendag.*
  - Jaarlijksche schietwedstrijd : *Koning.*
- Ambachten.
  - *Ambachtsgilden.*
  - Leerling, gezel, meester.
  - Koopwaren : hallen.

F. — Welvaart der gemeenten.
- Nijverheid.
  - Volmaakt werk : oorzaken.
  - Vlaanderen : linnen en laken.
- Maas
  - Dinant : *dinanderies.*
  - Luik : wapens *(Hullos).*
- Handel.
  - Jaarmarkten : Thorhout.
  - Brugge : *Noordsch Venetië.*
- Rijkdom : de koningin van Frankrijk te Brugge.
- Gebouwen.
  - Hoofdkerken, stadhuizen, hallen, belforten : Brugge, Gent, Brussel, Oudenaarde, enz.

ONTWIKKELING VAN DE MACHT DER GEMEENTEN.

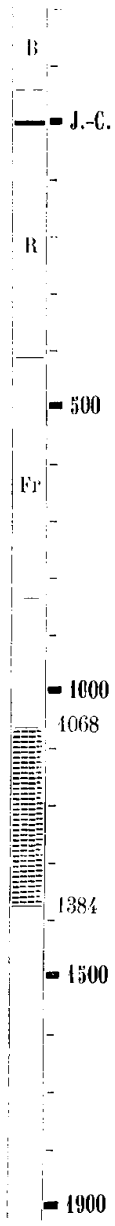

OVERZICHT. { **Vlaanderen en Henegouwen, — Brabant, — Luik** : talrijke vrijheden.
Namen en Luxemburg : het leenstelsel blijft lang in stand.

A. — Vlaanderen en Henegouwen.

1. **Boudewijn VI van Bergen** : Keur van Gerardsbergen : 1068.
2. **Boudewijn VII met de Bijl** : Vrede van Atrecht.
3. **Karel de Goede.**
   - Liefdadig en rechtvaardig vorst.
   - Zijn dood.
4. **Diederik van den Elzas.**
   - Verleende voorrechten.
   - Oorlog met den graaf van Henegouwen.
5. **Filips van den Elzas.**
   - Voorrechten voor de Vlaamsche Kooplieden.
   - Vrijheden aan de steden toegestaan.
   - *Wetgever van Vlaanderen.*
   - Oorlog met Frankrijk.
   - In het Oosten. { 1ste reis : De *Leeuw van Vlaanderen.* / 2de » 3de Kruistocht; Ptolemaïs.
   - Zijn dood : *vereeniging der beide graafschappen, 1191.*
6. **Boudewijn van Konstantinopel.**
   - Hongersnood : liefdadigheid.
   - Verdrag van Péronne.
   - De vredekeur.
   - De *Boudewijnsche Geschiedenissen*
   - 4de Kruistocht : Konstantinopel.
7. **Johanna van Konst.**
   - Ferrand van Portugal.
   - Slag bij Bouvines, 1214.
   - Toegestane vrijheden en voorrechten.
   - De *valsche Boudewijn.*
8. **Margareta van Konst.**
   - De *Avesnes* en de *Dampierre's.*
   - Het *recht van het beste Kateel.*
   - Haar dood : 1279. — *Scheiding der beide graafschappen.*

B. — Brabant.

1. **Hendrik I.**
   - Lange oorlogen.
   - Verleende vrijheden.
2. **Hendrik II** : Afschaffing van de *doode-hand*, 1247.
3. **Jan I.**
   - Zijne troonsbeklimming : 1268.
   - Zijne reis naar Parijs.
   - Slag bij Woeringen : 1288.
   - *Vereeniging van Brabant en Limburg.*
   - *Landkeuren.*
   - De landbouw : Kempen.
   - Zijn dood te Bar : 1194
4. **Jan II.**
   - *Vergadering van Kortenberg, 1312.*
   - Doel; samenstelling; bevoegdheid.
5. **Jan III.**
   - *Vlaamsche* Keur en *Waalsche* Keur.
   - De *Gouden Bul.*
6. **Johanna en Wenceslaus.**
   - De Blijde Inkomst : 1356.
   - Grondwet van Brabant.
   - Oorlog met Vlaanderen : 't Serclaes.
   - Onlusten te Leuven : Coutereel.
   - Verval der stad.

C. — Bisdom Luik.

1. **Albert van Cuyck.**
   - Keur van 1198.
   - Bepalingen. — Vergelijkingen.
   - Welvaart : vrijheid, arbeid, steenkolen *(Hullos).*
2. **Hendrik van Dinant.**
   - De *gekozen* Hendrik van Gelder.
   - De twee burgemeesters *(maîtres à temps).*
   - Aanval op de wijk *(vinâve)* der edelen.
   - Hendrik van Dinant in ballingschap.
3. **Zegepraal van het volk.**
   - De *Kwade St. Maarten* : 1312.
   - Vrede van Angleur : 1313.
   - Vrede van Fexhe : 1316 { Bepalingen. / Grondwet van Luik.
   - Rechtbank der XXII : 1343.

STRIJD DER VLAAMSCHE GEMEENTEN TEGEN DE KONINGEN VAN FRANKRIJK.

OVERZICHT.
1. Tijdvak van 1300 tot 1340.
2. Jacob Van Artevelde.
3. Filips van Artevelde.

I. — Tijdvak van 1300 tot 1340.

De *Leliaarts* en de *Klauwaarts*.
Gwijde van Dampierre te Parijs.
Verbeurdverklaring van Vlaanderen : 1300.
Filips de Schoone te Brugge.

Brugsche Metten.
- Jacob van Châtillon.
- De Coninck en Breydel.
- Moord : Mei 1302.

Slag der Gulden Sporen.
- Kortrijk, Groeningen.
- Weide; beek.
- Overwinning der gemeenten : Juli 1302.
- 700 vergulde sporen.

Slag bij den Peuvelberg : 1304.
Nadeelige vrede voor Vlaanderen.
Robert van Béthune.
Vrede van Parijs : 1320. — Rijsel, Douai, Orchies.
Lodewijk van Nevers, graaf van Vlaanderen.
Slag bij Kassel; Zannekin, 1328.

II. — Jacob Van Artevelde.

Zijne geboorte : 1290.

Zijne ambten.
- Lid van het weversgilde.
- Deken » »
- Opperdeken van de 52 gilden.

Landen.
- Frankrijk : Filips de Schoone.
- Engeland : Eduard III.

Honderdjarige oorlog.

Onzijdigheid.
- De Engelsche wol.
- Vlaanderen onzijdig.
- Verbond : Vlaanderen, Brabant, daarna Henegouwen.
- Gevolg : welvaart van het land.

Verbond.
- Gunstige gelegenheid der Vlamingen voor de Engelschen.
- Belofte van Eduard III.
- Handelsvoordeelen.
- Belofte : Rijsel, Douai, Orchies.
- Ontkoofding van Zeger van Kortrijk.
- Interdict in Vlaanderen.

Eerste feiten.
- Slag bij Sluis : 1340.
- Beleg van Doornik.
- Wapenstilstand : Vlaamsche schuld.

Zijn bestuur.
- *Ruwaard* of regent van Vlaanderen.
- De *3 Leden van Vlaanderen*.
- Kanaal der Lieve.
- Landbouw : graan.

Zijn dood.
- Naijver der steden. der gilden.
- Van Artevelde te Sluis.
- Vermoord, 1345.

Dood van Lodewijk van Nevers : te Crécy, 1346.
Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen.

III. — Filips Van Artevelde.

A. — *Lodewijk van Male.*

Begin zijner regeering.
- Oorlog met Wenceslaus : Antwerpen en Mechelen.
- Teruggave van Rijsel, Douai en Orchies.
- Huwelijk van Margareta van Male.
- Gevolgen.

Witte Kaproenen.
- Belastingen.
- Kanaal van Deinze naar Brugge.
- De *Witte kaproenen* : Jan Yoens.

B. — *Filips Van Artevelde.*
- Belegering van Gent.
- Slag bij Beverhout : Mei 1382.
- Lodewijk van Male naar Frankrijk.
- Slag bij Rozebeke : November 1382.

Dood van
- Filips Van Artevelde : 1382.
- Lodewijk van Male : 1384.

Filips de Stoute en Margareta van Male : *Het Huis van Boergondië in België*.

BELGIË ONDER HET HUIS VAN BOERGONDIË.

HENEGOUWEN. — BOERGONDIË. — VLAANDEREN.

Albrecht van Beieren. — Filips de Stoute huwt Margareta van Male.

Willem v. Beieren. huwt Marg. v. Boerg. — Margareta v. Beieren huwt Jan zonder Vrees † 1419. — Marg. v. Boergondië huwt Willem v. Bei. — Antoon v. Boergondië.

Jacoba v. Beieren † 1436

Filips de Goede † 1467
Karel de Stoute † 1477
Maria van Boergondië † 1482

Jan IV. † 1427 — Filips van St.Pol † 1430

B — J. C. — R — 500 — F — 1000 — L en G — 1384 — 1482 — 1500 — 1900

III. — Filips de Goede.

OVERZICHT.
1. Filips de Stoute.
2. Jan zonder vrees.
3. Filips de Goede.
4. Karel de Stoute.
5. Maria van Boergondië.

I. — Filips de Stoute.
- Zijn huwelijk.
- Vereeniging van Vlaanderen en Boergondië : 1384.

II. — Jan zonder Vrees.
- Slag bij Othée : 1408.
- Verwoesting en uitmoording van Luik.
- Zijn dood te Montereau : 1419.

Algemeene indeeling.
- *a)* Buitenlandsche oorlogen.
- *b)* Vereeniging der Belgische prov.
- *c)* Strijd tegen de gemeenten.
- *d)* Beschaving.
- *e)* Groote ontdekkingen.

A. — Buitenlandsche oorlogen.
- Verbond met Engeland.
- Vrede van Atrecht : 1435.
- Beleg van Calais.

B. — Vereeniging der Belgische prov.
- 1º Vlaanderen, Artois, Boerg. : 1384.
- 2º Namen : 1421.
- 3º Brabant en Limburg : 1430.
- 4º Henegouwen, Holland, Zeeland : 1433.
- 5º Luxemburg : 1443.

C. — Strijd tegen de gemeenten.
- 1º Brugge : 1437.
- 2º Gent : Gavere, 1453.
- 3º Luik : Montenaken, 1465.
- 4º Dinant : 1466.

Zijn dood : 1467.

D. Beschaving.
- Inrichting : Algemeene Staten; Oppergerechtshof; Het *Gulden Vlies*.
- Het hof en de adel.
- De burgerstand.
- Kunsten en Letteren : Gebouwen : Antwerpen, Brussel, enz. *Boergondische Bibliotheek*. Letteren : Filips de Commines. Schilderkunst : Van Eyck. Uitvindingen : kant, diamant, beiaards, enz.

E. — Groote ontdekkingen.
- Boekdrukkunst : Gutenberg; Aalst, Antwerpen.
- Buskruit.
- Kompas.
- Amerika.

IV. — Karel de Stoute.

Naijver tusschen Karel den Stoute en Lodewijk XI.

Verd.
- I. — Strijd tegen de gemeenten.
- II. — Ontwerp van een Koninkrijk.

I.
- De Gentenaars : 1467.
- Luikenaars : Brustheim, 1467; De 600 Franchimonteezen, 1468.
- Onderwerping der Gentenaars.

II.
- Ontwerp : voordeelen. Gelderland; Lotharingen.
- Samenkomst van Trier, Granson en Morat, 1476.
- Nancy : dood van Karel, 1477.

V. — Maria v. Boerg.

Haar strijd.
- *a)* Gemeenten : Luik, Gent, Brussel. Het *Groot Privilegie*.
- *b)* Lodewijk XI. : Aanvallen der Franschen. Hugonet en Humbercourt.

Haar huwelijk : Maximiliaan, 1477.
Guinegate : 1479.
Haar dood : Brugge, 1482.
Twee kinderen : Filips de Schoone; Margareta van Oostenrijk.

België gaat over aan het Huis van Oostenrijk.

7. BELGIË ONDER HET HUIS VAN BOERGONDIË. N° van den Algemeenen Atlas: 39

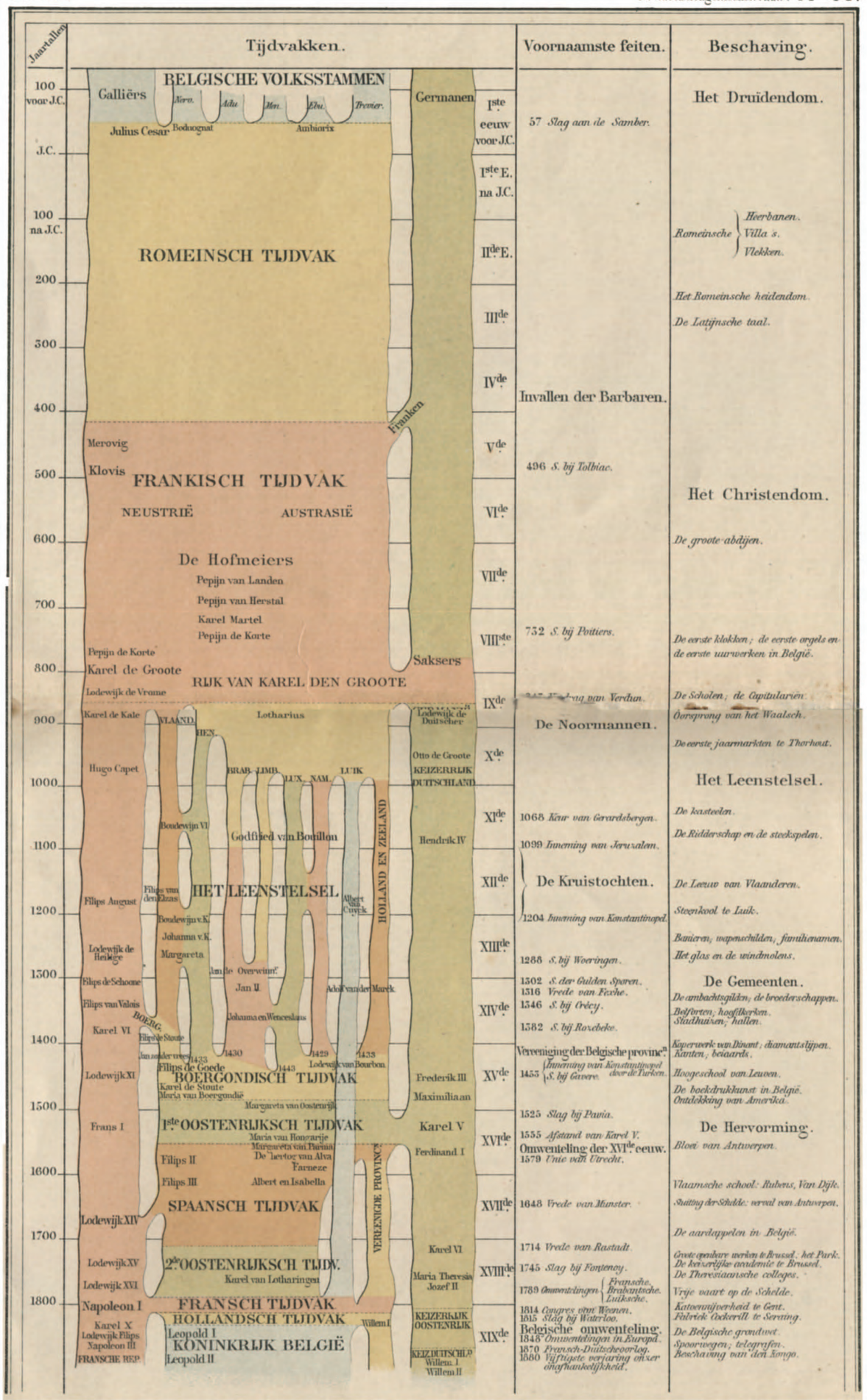
Jaartallen
Tijdvakken.
Voornaamste feiten.
Beschaving.
BELGISCHE VOLKSSTAMMEN
Galliërs
Germanen
Julius Cesar
ROMEINSCH TIJDVAK
Romeinsche Heerbanen. Villa's. Vlekken.
Het Romeinsche heidendom.
De Latijnsche taal.
Invallen der Barbaren.
Merovig
Klovis
FRANKISCH TIJDVAK
NEUSTRIË
AUSTRASIË
Franken
Saksers
496 S. bij Tolbiac.
Het Christendom.
De groote abdijen.
De Hofmeiers
Pepijn van Landen
Pepijn van Herstal
Karel Martel
Pepijn de Korte
732 S. bij Poitiers.
De eerste klokken; de eerste orgels en de eerste uurwerken in België.
Karel de Groote
RIJK VAN KAREL DEN GROOTE
De Scholen; de Capitularien.
Lodewijk de Vrome
Verdrag van Verdun.
Oorsprong van het Waalsch.
De Noormannen.
De eerste jaarmarkten te Thorhout.
Lotharius
Hugo Capet
Otto de Groote
KEIZERRIJK DUITSCHLAND
Het Leenstelsel.
Godfried van Bouillon
Hendrik IV
1068 Keur van Gerardsbergen.
De kasteelen.
1099 Inneming van Jeruzalem.
De Ridderschap en de steekspelen.
HET LEENSTELSEL
HOLLAND EN ZEELAND
De Kruistochten.
De Leeuw van Vlaanderen.
1204 Inneming van Konstantinopel.
Steenkool te Luik.
Banieren, wapenschilden, familienamen.
Het glas en de windmolens.
1266 S. bij Woeringen.
De Gemeenten.
1302 S. der Gulden Sporen.
1316 Vrede van Fecht.
De ambachtsgilden, de broederschappen.
1346 S. bij Crécy.
Belforten, hoofdkerken.
1382 S. bij Roosebeke.
Stadhuizen, hallen.
Vereeniging der Belgische provinc.n
Kaperuwerk van Dinant; diamantslijpen.
Kanten, beiaards.
1453 Inneming van Konstantinopel. S. bij Gavere.
Hoogeschool van Leuven.
De boekdrukkunst in België.
Ontdekking van Amerika.
BOERGONDISCH TIJDVAK
1525 Slag bij Pavia.
1555 Afstand van Karel V.
De Hervorming.
1579 Unie van Utrecht.
Bloei van Antwerpen.
1.ste OOSTENRIJKSCH TIJDVAK
Karel V
Ferdinand I
Filips II
Filips III
SPAANSCH TIJDVAK
1648 Vrede van Munster.
Vlaamsche school: Rubens, Van Dijk.
Stichting der Schelde: verval van Antwerpen.
De aardappelen in België.
1714 Vrede van Rastadt.
Karel VI
2.de OOSTENRIJKSCH TIJDV.
Maria Theresia Jozef II
1745 Slag bij Fontenoy.
Groote openbare werken te Brussel, het Park.
De keizerlijke academie te Brussel.
De Theresiaansche colleges.
1789 Omwentelingen Fransche. Brabantsche. Luiksche.
Vrije vaart op de Schelde.
Katoennijverheid te Gent.
Fabriek Ockerill te Seraing.
1814 Congres van Weenen.
1815 Slag bij Waterloo.
Belgische omwenteling.
De Belgische grondwet.
1848 Omwentelingen in Europa.
1870 Fransch-Duitsche oorlog.
Spoorwegen; telegrafen.
1880 Vijftigste verjaring onzer onafhankelijkheid.
Beschaving van den Kongo.
FRANSCH TIJDVAK
HOLLANDSCH TIJDVAK
KONINKRIJK BELGIË
Napoleon I
Karel X
Lodewijk Filips
Napoleon III
Leopold I
Leopold II
Willem I
KEIZERRIJK OOSTENRIJK
KEIZERRIJK DUITSCHLD
Willem I
Willem II

Ad. Wesmael-Charlier, uitgever, Namen. Jules Roland, teek.

BELGIË ONDER HET HUIS VAN OOSTENRIJK.

Maria van Boergondië, huwt Maximiliaan van Oostenrijk.

1. Filips de Schoone, huwt Johanna van Spanje. — 2. Margareta van Oostenrijk, huwt Don Jan.

Karel V. — Ferdinand I.

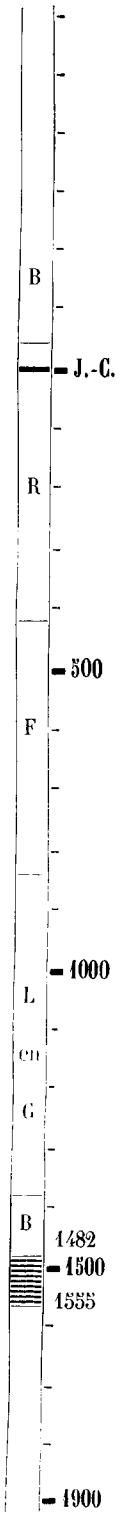

OVERZICHT.
1. Maximiliaan van Oostenrijk en Filips de Schoone.
2. Karel V.
   - *a)* Zijne jeugd.
   - *b)* Zijne oorlogen.
   - *c)* België onder Karel V.

I. — Maximiliaan van Oostenrijk en Filips de Schoone.

A. — Maximiliaan van Oostenrijk.
- Gemeenschappelijke voogdij.
- Luik : De *Ever der Ardennen*.
- Brugge : *Kruenburg*.
- Maximiliaan Keizer, 1493.

B. — Filips de Schoone.
- Zijne hoedanigheden.
- Dubbel huwelijk :
  - Filips h. Johanna van Spanje.
  - Don Jan h. Margareta van Oostenrijk.
- De *Groote Raad* van Mechelen.
- Dood van Don Jan : gevolg.
- Dood van Filips in Spanje : 1506.

II. — Karel V.

A. — Zijne jeugd.
- Geboorte : Gent, 1500.
- Zijne opvoeding
  - letterkundig : Adriaan Boyens.
  - krijgskundig : Willem van Croy.
  - staatkundig : Margareta van Oostenrijk.
- Zijne Staten
  - 1515 : Nederlanden.
  - 1516 : Spanje, Beide-Sicilië, Amerika.
  - 1519 : Oostenrijk. / Duitschland : Karel V.

B. — Zijne oorlogen.
- 1° Tegen Frans I.
  - Slag bij Pavia : 1525.
  - Vrede van Madrid : 1526.
  - Damesvrede : 1529.
  - Vrede van Crépy : 1544.
- 2° Tegen de Turken.
  - In Hongarije : Soliman.
  - Te Tunis : 20.000 christenen.
  - Te Algiers : storm.
- 3° Tegen de Hervormden.
  - Luther : zijne prediking.
  - Edikten van Karel V.
  - Slag bij Mühlberg : 1547.
  - Vrede van Augsburg : 1555.

Zijn afstand, 1555 : *België wordt eene bezitting van Spanje.*
Zijn dood : Yuste, 1558.

C. — België onder Karel V.
- 1° Marg. van Oostenrijk
  - Hare hoedanigheden.
  - Verlicht bestuur : kunsten en letteren.
  - Haar hof te Mechelen : Molinet, Erasmus, enz.
  - Haar dood : 1530.
- 2° Maria van Hongarije.
  - Zware belastingen.
  - Onlusten te Gent : de *Krijschers*.
  - Bestraffing der Gentenaars.
  - De *Karelsche Keur*.
- 3° Bestuur.
  - Ontwerp de Nederlanden tot eenen onafhankel. Staat te maken.
  - De vorst ; de landvoogd.
  - 3 Raden : Staatsraad — Geheime Raad — Raad v. financiën.
  - Provinciale / Algemeene Staten.
  - De Groote Raad van Mechelen.
- 4° Welvaart.
  - Rijkdom van Antwerpen.
  - Karel V en Jan Daens.

DE SPAANSCHE NEDERLANDEN.

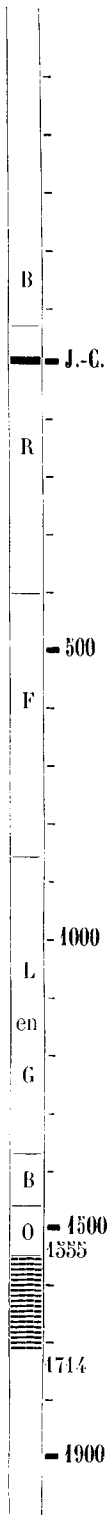

OVERZICHT.

1. Omwenteling der XVIde eeuw.
2. Albert en Isabella.
3. Van 1633 tot 1715.

Oorzaken; algemeen karakter.

I. Omwenteling der XVIde eeuw.

a) **Margareta van Parma.**
- Oorlog met Frankrijk : *St-Quentin, Grevelingen.*
- Vertrek van Filips II, 1559.
- Staatsraad.
- Verbond der edelen : 1566. — De Geuzen.
- De Beeldstormers.

b) **De hertog van Alva.**
- De Bloedraad.
- Terechtstelling der graven van Egmont en Hoorne : 1568.
- Algemeene opstand.
- Overwinningen van den hertog van Alva. — Zijn vertrek.

c) **Requesens.**
- Beleg van Leiden.
- Eiland Schouwen.

d) **Don Jan van Oostenrijk.**
- Plundering van Antwerpen : *Spaansche furie.*
- Pacificatie van Gent : 1576.
- Eeuwig edikt van Marche-en-Famenne : 1577.
- Slagen bij Gembloers en Rijmenam.
- Dood van Don Jan : 1578.

e) **Alexander Farneze.**
- Algemeene regeringloosheid.
- Unie van Utrecht : de *Vereenigde-Provinciën* : 1579.
- Voorspoed van Farneze.
- Inneming van Antwerpen en einde der Omwenteling : 1584.
- Moord van den prins van Oranje : 1584.

Gevolgen
- voor Holland : onafhankelijkheid, rijkdom.
- voor België : vreemde overheersching en armoede.

II. Albert en Isabella.

Eerste daden van Albert : zijne hulpbronnen : Calais.
Zijn huwelijk : Isabella.
De aartshertogen *souvereinen* des lands; voorwaarden.
Slag bij Nieuwpoort : 1600.
Beleg van Oostende : 3 jaren.
Twaalfjarig bestand (1609-1621).

Bestuur.
- Openbare werken. — Landbouw; dijken.
- Kunsten en wetenschappen
  - Schilders : *Rubens, Van Dijk*, enz.
  - Toonkunstenaar : *Roland de Lattre*,
  - Schrijvers : *Justus-Lipsius, Bolland.*
  - Geleerden : *Ortelius, Mercator, Vesalius*, enz.

Dood
- van Albert : 1621; — van Isabella : 1633.

België wordt op nieuw eene *Spaansche bezitting.*

III. 1633-1715.

A. **Dertigjarige oorlog.**
- Sl. bij Rocroy, 1643.
- Vrede van Munster, 1648.

Bepalingen.
- *a)* Duitschland; 350 Staten.
- *b)* Gewetensvrijheid.
- *c)* De Vereenigde Provinciën onafhankelijk.
- *d)* Sluiting der Schelde. — Gevolgen.

B. **Oorlogen van Lodewijk XIV.**
- *a)* Vrede der Pyreneën : 1659.
- *b)* » van Aken : 1668.
- *c)* » van Nijmegen : 1678.
- *d)* » van Rijswijk : 1697.
- *e)* » van Utrecht : 1713.
- *f)* » van Rastadt : 1714. — *België aan Oostenrijk gegeven.*
- *g)* Barreel-traktaat : 1715.

C. **Bisdom Luik.**
- Ernst van Beieren : *hospitaal van Beieren.*
- Ferdinand van Beieren : *La Ruelle.*
- Maximiliaan van Beieren : *Reglement van 1684.*

Ad. Wenkel. Charlier uitgever. Namen. Jules Pillard sculp.

Ad. Wesmael Charlier uitgever Namen

Jules Roland teek.

DE OOSTENRIJKSCHE NEDERLANDEN.

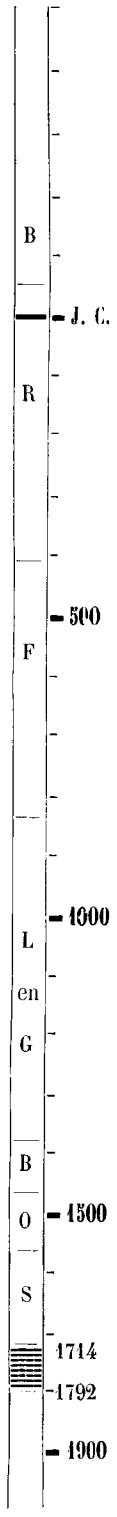

OVERZICHT.

1. Karel VI.
2. Maria Theresia.
3. Jozef II.

I. Karel VI.

Prins Eugenius, landvoogd.
Vervangen door den markies de Prié.

Anneessens.
- Zijn karakter.
- Zijne gevangenname.
- Zijn proces en zijne veroordeeling.
- Zijne terechtstelling : 1719.

Oost-Indische maatschappij.
- De haven van Antwerpen verlaten.
- Poging te Oostende : de *Prins Eugenius*.
- Gelukkig begin.
- Opheffing der maatschappij. — Reden.

II. Maria-Theresia.

De *Pragmatieke Sanctie*.
Troonsbeklimming : 1740.

Oorlog.
- Keurvorst van Beieren : keizerskroon.
- Frederik II : Silezië.
- De Hongaren.
- Slag bij Fontenoy : 1745.
- België door de Franschen geplunderd.
- Vrede van Aken : 1748.

Vooruitgang.
Karel van Lotharingen landvoogd. — Zijne hoedanigheden.

stoffelijke.
- Wegen en kanalen.
- Nijverheid en handel.
- Brussel : Park en naburige straten.

verstandelijke.
- Theresiaansche colleges.
- Grétry, Delvaux, Godecharles, enz.
- Keizerlijke Academie (1772); later geworden.
- Koninklijke Belgische Academie.

Dood van Maria-Theresia, Karel van Lotharingen — 1780.

III. Jozef II.

Verdeeling.
- I. — Zijne regeering.
- II. — Brabantsche omwenteling.

I. — Zijne regeering.
Vestingen door de Hollanders ontruimd.
Schelde : ontwerp, weldra opgegeven.
Karakter van Jozef II.

Zijne hervormingen ten opzichte van
- De maatschappij vernieuwen.
- het bestuur.
- het rechtswezen.
- de zeden en gewoonten.
- den godsdienst.

Ontevredenheid : oorzaken der Brabantsche omwenteling.

II. — Brabantsche omwenteling.
- De Belgen te Breda vereenigd : *Van der Meersch*.
- Slag bij Turnhout : 1789.
- Terugtocht der Oostenrijkers.
- De Vereenigde-Staten van België.

2 partijen.
- *Van der Noot* : behoudsgezinden.
- *Vonck* : vooruitstrevenden.

Zijn dood : 1790.

Leopold II.

- Terugkomst der Oostenrijkers : *Bender*.
- *België door de Franschen veroverd* : 1792.

BELGIË ONDER DE FRANSCHE OVERHEERSCHING.

OVERZICHT : België { 1. Onder de republiek. 2. Onder Napoleon I.

I. Republiek.

- Fransche omwenteling : Parijs, 1789.
- Slag bij *Jemmapes :* 1792.
- Het *Schrikbewind* in België. { Plunderingen. De eeredienst verboden. De *assignaten*.
- Slag bij *Neerwinden :* 1703. Terugkomst der Oostenrijkers.
- Slag bij *Fleurus :* 1794. Terugkomst der Franschen.
- Vrede van Campo-Formio : 1797.
- België in departementen verdeeld : *zie de kaart*.
- Vrije vaart op de Schelde : handel van Antwerpen.
- De *loting*.

II. Napoleon I.

- Zijne oorlogen : groot aantal Belgische soldaten.
- Het Burgerlijk Wetboek.
- De haven van Antwerpen.
- De katoennijverheid te Gent : Lieven Bauwens.
- Nederlaag van Napoleon : zijne verbanning naar het eiland Elba.
- **Congres van Weenen, 1814.** { België en Holland. Koninkrijk der Nederlanden.
- Terugkomst van Napoleon.
- Slag bij Waterloo : 1815.
- Napoleon op St. Helena.

EUROPA
ten tijde van
NAPOLEON I
ENGELAND
Londen
PRUISEN
Berlijn
POLEN
Warschau
RUSLAND
Antwerpen
Jena
Leipzig 18
RIJNVERBOND
Austerlitz
Parijs
Weenen 1814
FRANSCHE
KEIZERRIJK
OOSTENRIJK
ZWITSERLAND
Lyon
Campo-Formio 1797
ITALIË
TURKIJE
Konstantinopel
Corsica
Elba
Ajaccio
Rome
Napels
Madrid
Zaragoza
Lissabon
PORTUGAL
SPANJE
MIDDELLANDSCHE ZEE
DEEZE SICILIËN
's Hertogenbosch
Gertruidenberg
Breda
MONDEN VAN DEN RIJN
Tilburg
MONDEN DER SCHELDE
Middelburg
NOORD
ZEE
Vlissingen
Bergen-op-Zoom
Eindhoven
Venlo
BEIDE
NETHEN
Turnhout
Weert
Oostende
Brugge
Sluis
Sas van Gent
Antwerpen
Lommel
Roermond
Herenthals
Lier
Temsche
SCHELDE
Nieuwpoort
Gent
Maaseik
Mecheln
Veurne
LEIE
BENEDEN-
ROER
Hondschoote 1793
Hooglede
Ieperen
Kortryk
Oudenaarde
Aalst
Laken
Brussel
Diest
Hasselt
MAAS
DIJLE
Lauwen
Tongeren
Maastricht
Aken
Keulen
Rijsel
Waterloo 1815
Mont St. Jean
Belle Alliance
Ath
Doornik
Zinnik
Ligny 1815
Vise
Luik
Verviers
Spa
Jemmapes 1792
Bergen
Namen
OURTHE
Malmedy
Stavelot
Durbuy
Vielsalm
St. Vith
SAAR
Atrecht
Douai
Valenciennes
Le Quesnoy
Maubeuge
Wattignies
Charleroi
Dinant
Ciney
SAMBER EN MAAS
Philippeville
Charlemont
Marche
La Roche
Rochefort
Marienburg
Couvin
Chimay
Hastière
Bastenaken
St. Hubert
Amiens
Péronne
St. Quentin
Oise R.
Rocroy
Bouillon
Neufchâteau
Bitburg
Diekirch
WOUDEN
Charleville
Mézières
Sedan
Grevenmacher
Trier
Arlen
Luxemburg
ARDENNEN
AISNE
SOMME
OISE
Laon
Compiègne
Soissons
Virton
Remich
Longwy
MOEZEL
MAAS
Diedenhofen
Thionville

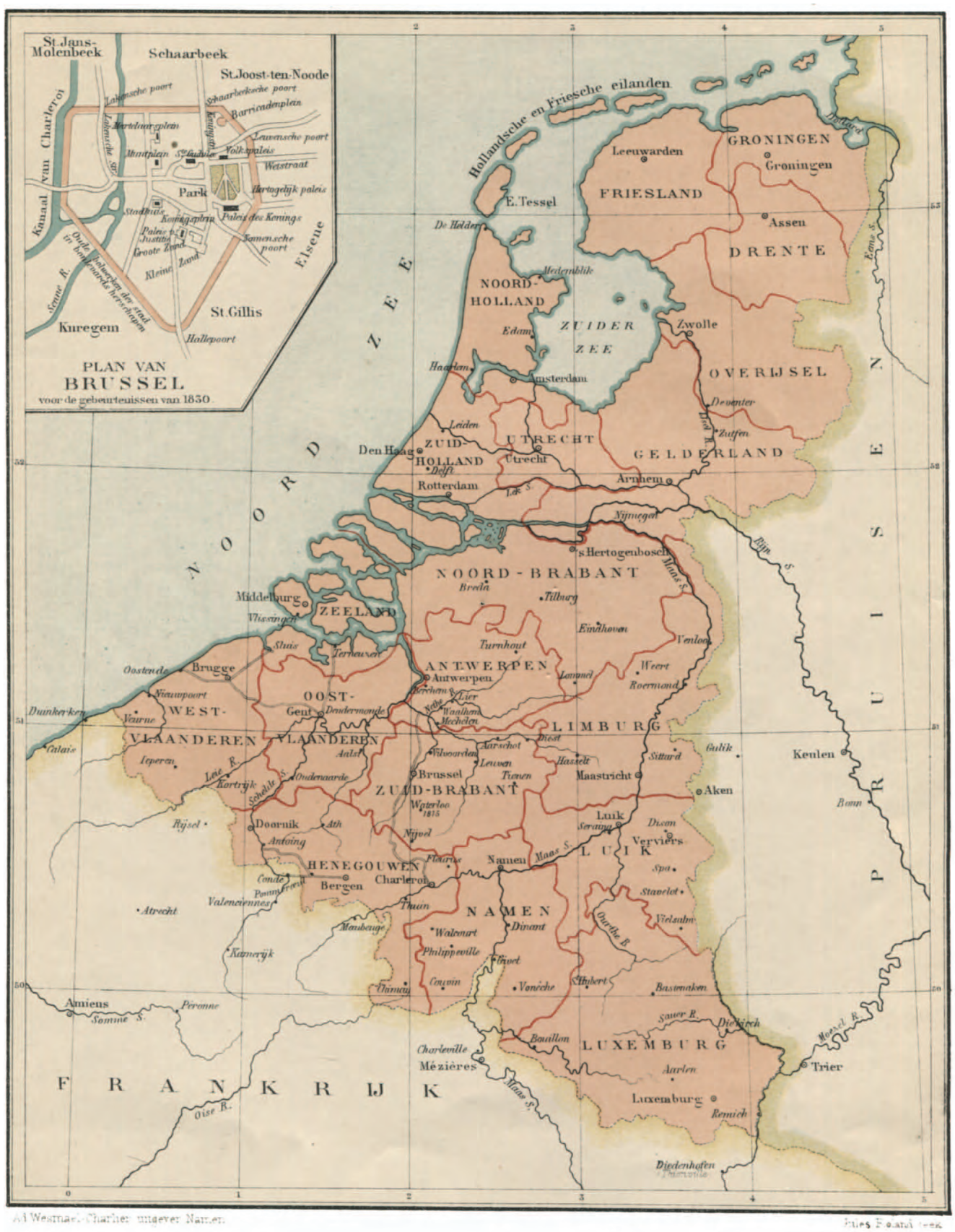

A. Wesmael-Charlier uitgever Namen. Imp. E. Leard-Leek

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

OVERZICHT : Regeering van Willem I.
1. — Koninkrijk der Nederlanden.
2. — Vooruitgang.
3. — Onrechtvaardigheden.

I. Vereenigd Koninkrijk.

- Rijke delfstoffen.
- Vruchtbare bodem.
- Havens; zeemacht.
- Rijke koloniën.
- Werkzame, nijvere bevolking.

II. Vooruitgang.

Stoffelijke
- Vrije vaart op de Schelde.
- Kanalen: Gent-Terneuzen; Pommeroeul-Antoing; Brussel-Charleroi.
- Fabrieken: katoen te Gent; laken te Verviers.
- De fabriek *Cockerill* te Seraing.
- Hoogovens : Couvin; Luxemburg.

Verstandelijke
- Universiteiten : Luik, Gent, Leuven.
- Zeevaartscholen : Antwerpen, Oostende.
- Dorpsscholen.

III. Onrechtvaardigheden.

- Getal afgevaardigden.
- Belastingen : gemaal, geslacht.
- Ambten en graden.
- Taal.
- Jury; vrijheid van drukpers, enz.

Eischen der Belgen.
Hardnekkige weigering van Willem I. } Daardoor : *Belgische omwenteling*.

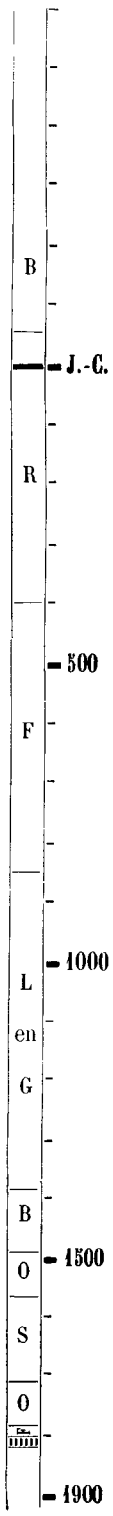

HET KONINKRIJK BELGIË.

OVERZICHT. { 1. Omwenteling van 1830. 2. Leopold I. 3. Leopold II. 3. De Belgische Grondwet.

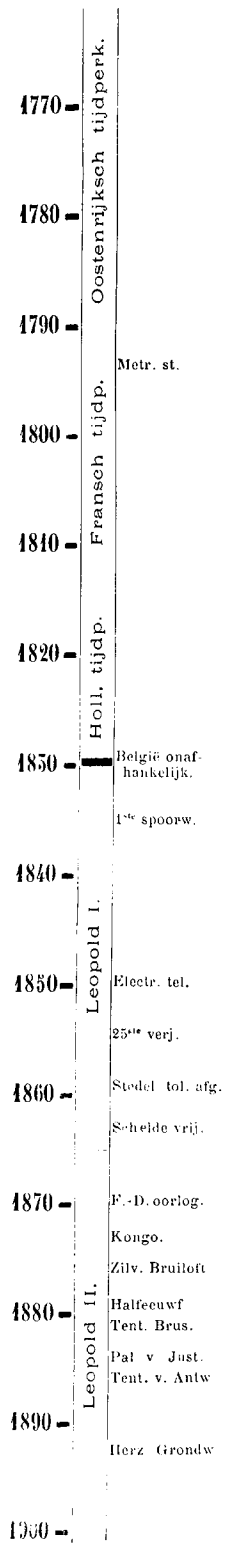

I. Belg. omwenteling.

Oorzaken : zie hierboven, blz, 12.
Verbond van 1828.
De Muntschouwburg; de *Brabançonne*.
De prins van Oranje te Brussel.
De Septemberdagen.
Voorloopig bewind.
Nationaal Congres. { Onafhankelijkheid van België. *Grondwet* : 7 Februari 1831. Verkiezing van Leopold I.

II. — Leopold I.

VERDEELING. { 1. Prins Leopold van Saksen-Koburg. 2. Koning Leopold I.

I. Geboorte; studiën; jeugd.
Leopold { te Parijs. in Engeland.
Zijn eerste huwelijk : 1816.
De kroon van Griekenland : 1830.

II.
1831 { 4 Juni : verkiezing. 21 Juli : inhuldiging. Augustus : tiendaagsche veldtocht.
1832 : Huwelijk. Koninklijke familie.
1835 : Eerste spoorweg.
1839 : De 24 artikelen.
1848 : Omwentelingen in Europa.
1850 { Electrische telegrafen. Dood der Koningin.
1856 : 25ste verjaring.
1860 : Afschaffing der stedelijke tolrechten.
1863 : Afkoop van den Scheldetol.
1865 : (10 Dec.) : dood des Konings.

III. — Leopold II.

VERDEELING. { 1. Regeering. 2. Groote werken.

I. — Regeering.
1835 : Zijne geboorte.
1853 { Zijne meerderjarigheid : Senaat. Zijn huwelijk. Koninklijke familie.
1854 : Reis naar het Oosten.
1865 : (17 Dec.) : Inhuldiging.
1870-71 : Fransch-Duitsche oorlog.
1872 : Honderdjarig bestaan der Academie.
1874 : Koningsprijs van 25.000 frank.
1876 : De Kongo.
1878 : Zilveren bruiloft.
1880 { 50 jarig bestaan onzer onafhankelijkheid. Nationale tentoonstelling. Feest van 16 Augustus.
1885 { Tentoonstelling van Antwerpen. Leopold II, souv. van den Kongo.

II. — Werken.
De Gileppe.
Haven van Antwerpen.
Spoorwegen en stations.
Overwelving der Senne : boulevards.
Gebouwen : Beurs, Paleis van justitie, enz.
Kanaal van het Centrum : ascenseur.

III. — Belgische Grondwet.

VERDEELING. { 1. Vrijheden der Belgen. 2. De groote Staatsmachten.

I. — Vrijheden en rechten.
Hoofdrechten. { Vrijheid van godsdienst. » onderwijs. » drukpers. » vereeniging.
Gelijkheid voor de wet.
Onschendbaarheid der woning.
Geheim der brieven.
Vrij gebruik der talen. enz.

II. — Groote staatsmachten.
Drie machten : wetgevende — uitvoerende — rechterlijke.
a) Wetgevende macht. { De Koning. Kamer van Volksvertegenwoordigers. { Verkiezingen. Zie *Kaart voor de best. verd.* Senaat.
b) Uitvoerende macht. { De Koning. Zijne ministers.
c) Rechterlijke macht. { Vredegerechten. Rechtbanken van 1sten aanleg. Hoven van assisen. Hoven van beroep. Hof van cassatie. } Zie *Kaart voor de recht. verd.*
Bijzondere rechtbanken. { Handel. Leger. Burgerwacht.

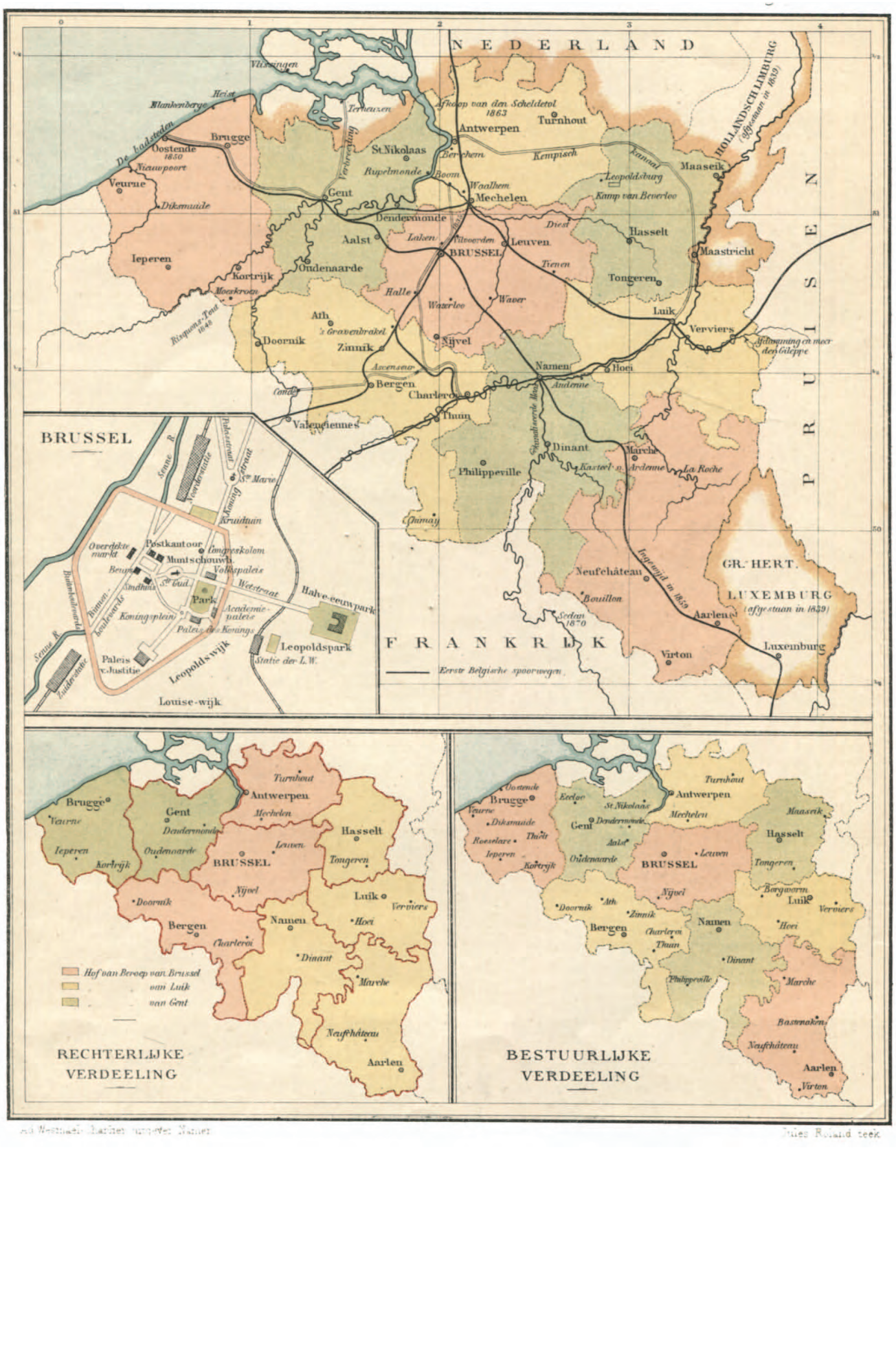

Jules Rotand teek.

Ad Wesmael-Charlier, uitgever, Namen

Jules Roland, teek

TIJDREKENKUNDIG OVERZICHT DER GESCHIEDENIS VAN BELGIË.

(Beknopt samengevat per eeuw en per tijdvak.)

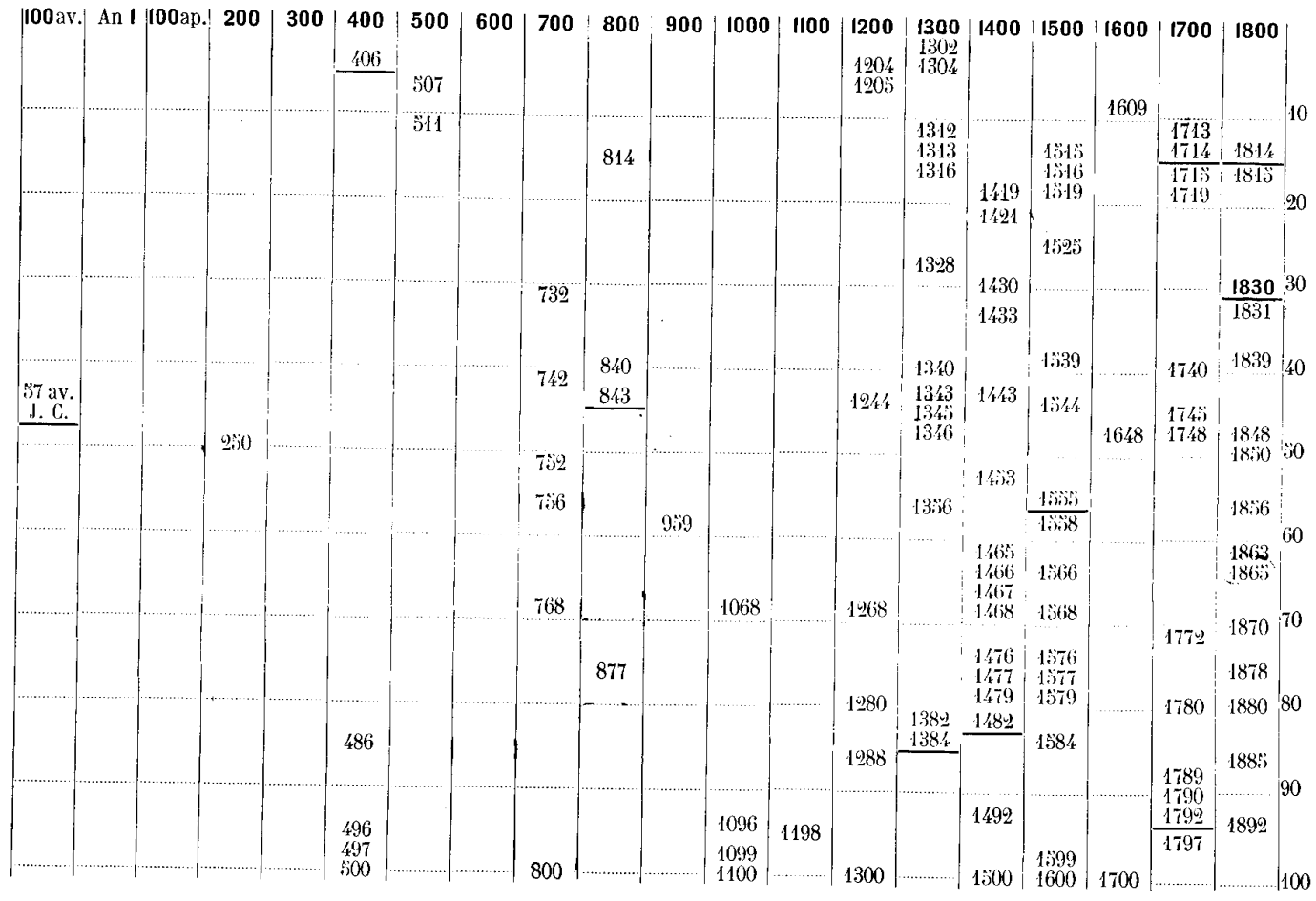

Aanmerking. — Van deze twee bladen geeft het eerste een AARDRIJKSKUNDIG, het andere een TIJDREKENKUNDIG overzicht der geschiedenis van België. Zij kunnen voor talrijke herhalingsoefeningen dienst doen, bij voorbeeld :

a) Achtereenvolgende vormveranderingen van Brabant; vergelijking van dat hertogdom met de tegenwoordige provincie; — *b)* Waaraan herinneren u de namen Kortenberg, Franchimont, Sluis, Jemmapes? enz.; — *c)* Waaraan herinneren u de jaartallen : 1555, 507, 1714, 1477, enz., — *d)* Wat beteekenen de jaartallen op eene zelfde horizontale lijn, bijv. : 768, 1068, 1268, 1468, 1568? enz.

Ouvrages de M. Roland, en vente à la même Librairie :

A. — Cours de Géographie pour l'Enseignement primaire

ADOPTÉ PAR LE GOUVERNEMENT :

I. — DEGRÉ INFÉRIEUR.

Cartographie n° 1. *La Commune* 0,10

II. — DEGRÉ MOYEN.

Atlas-Manuel du 2e degré, 16 cartes, texte en regard . 0,60
Atlas spécial de la province de Liège 0,50
Id. id. Namur. 0,50
Id. id. Hainaut 0,50
Cartographie n° 2. *Le Canton* 0,10
Id. n° 3. *L'Arrondissement.* 0,10
Id. n° 4. *La Terre; l'Europe; la Belgique.* 0,30
Id. n° 5. *La Province natale* (chaque province belge : 9 cartes...0,20).

III. — DEGRÉ SUPÉRIEUR.

Atlas-manuel de Géographie, texte en regard des cartes. 1,25
Atlas de Géographie, 32 cartes. In-4° 1,00
Géographie illustrée, 150 p. cartonné 0,75
Cartographie n° 6. *La Belgique.* 16 cartes 0, 0
Id. n° 7. *L'Europe et les parties du monde.* 19 cartes 0,50

Ce Cours de Géographie est **adopté par le Gouvernement,** et a été couronné par l'Académie royale de Belgique.

I. — LAGERE GRAAD.

Kaartenteekenboek n° 1. *De Gemeente* 0,10

II. — MIDDELBARE GRAAD.

Atlas-Leerboek voor den 2den graad bevattende 10 kaarten met den tekst tegenover kaarten. 0,60
Kaartenteekenbook n° 2. *Het Kanton* 0,10
Id. n° 3. *Het Arrondissement* . . . 0,10
Id. n° 4. *De Aarde; Europa; België* . 0,30
Id. n° 5. *De geboorte-provincie* . . . 0,20
Het *Kaartenteekenboek* van iedere provincie bevat 9 kaarten en wordt verkocht voor. 0,20

III. — HOOGERE GRAAD.

Atlas-Leerboek der Aardrijkskunde met tekst tegenover de kaarten 1,25
Atlas der Aardijkskunde. 32 kaarten in-4° 1,00
Geïllustreerde Aardrijkskunde 0,75
Kaartenteekenboek nr 6. *België.* 16 kaarten. . . . 0,40
Id. nr 7. *Europa en de werelddeelen.* 19 k. 0,50

Deze cursus van Aardrijkskunde **is door de Regeering aangenomen** en door de Koninklijke Belgische bekroond.

B. — Cours de Géographie pour l'Enseignement moyen

ADOPTÉ PAR LE GOUVERNEMENT :

1er Cours : **Grande promenade géographique** ou Tour du monde en 40 leçons 1,50
2e Cours : **Géographie physique et politique** 2,00
Atlas de Géographie, 32 cartes coloriées 1,00
Atlas-manuel de Géographie, texte en regard des cartes. 1,25
Atlas général de Géographie physique et politique, 115 cartes en 32 planches. — *Ouvrage couronné par l'Académie royale de Belgique.*
Cartographie des athénées, écoles moyennes et écoles normales, par J. Roland et L. Struman.
Cahier n° 1 (voir ci-dessus).
— n° 2. *La Belgique.* 15 cartes. 0,50
— n° 3. *L'Europe physique.* 15 id. 0,50
— n° 4. *L'Europe politique.* 16 id. 0,50
— n° 5. *L'Asie et l'Afrique.* 15 id. 0,50
— n° 6. *L'Amérique et l'Océanie.* 15 id. 0,50
— n° 7. *Promenade géographique.* 15 id. 0,50

1te Cursus : **Groote aardrijkskundige Wandeling** of Reis om de wereld in veertig lessen 1,50
2de Cursus : **Natuurkundige en staatkundige Aardrijkskunde** 0,20
Schoolatlas, 32 gekleurde kaarten 1,00
Atlas-Leerboek der Aardrijksk. tekst tegenover de kaart. 1,25
Algemeene Atlas der natuurkundige en staatkundige Aardrijkskunde, bevattende 115 kaarten in 32 bladen. — *In mei 1892 heeft de koninklijke Academie van België dit werk met den prijs De Keyn bekroond.*

C. — Cours d'Histoire pour l'Enseignement primaire

ADOPTÉ PAR LE GOUVERNEMENT :

Manuel d'Histoire pour le 2e degré 0,50
Histoire de la Belgique (3e degré) 0,75
Atlas d'Histoire des Écoles primaires, 28 cartes . . 0,60
Atlas et résumés d'Histoire 0,80

Handboek van Geschiedenis voor den 2den graad . . 0,50
Geschiedenis van België (3de graad) 0,75
Geschiedkundige Atlas, 28 kaarten 0,60
Atlas-Leerboek der Geschiedenis 0,80

D. — Cours d'Histoire pour l'Enseignement moyen

ADOPTÉ PAR LE GOUVERNEMENT :

1er Cours : **Aperçu général de l'Histoire universelle** . 1,50
2e Cours : *a)* **Histoire universelle.** 8e édition. . . . 2,00
b) **Histoire de Belgique.** 5e édition . . . 1,50
Atlas d'Histoire avec **Tableaux résumés** en regard des cartes. 115 cartes en 48 planches. — Un beau vol. cartonné 3,60
Cet ouvrage comprend 3 parties, qui se vendent séparément :
1re partie : **Histoire universelle jusqu'aux croisades.** . 1,20
2e partie : **Histoire universelle après les croisades** . . 1,20
3e partie : **Histoire de Belgique** 1,20
1te Cursus : **Algemeen overzicht der algem. Geschiedenis.** 1,50
2de Cursus : *a)* **Algemeene Geschiedenis** 2,00
b) **Geschiedenis van België** 1,50